זון אויפגאנג — 5.21.
זון אונטערגאנג — 7.32.

די איינציקע אידישע צייטונג
אין מערב קאנאדע
עטאבלירט אין 1910
דערשיינט
יעדן טאג

אידישנ וואכרט

THE ISRAELITE PRESS

THE GATEWAY OF THE WEST

וועטער
קלאר, מילדער

The Only Jewish Newspaper in Western Canada Established 1910 PUBLISHED DAILY

Vol. 21, No. 80. Winnipeg, Thur. April 23, 1931. Published Daily except Saturday and Sunday. דערשיינט יעדן טאג חוץ שבת און זונטאג

דאנערשטאג ו׳ אייר, תרצ״א.

PUBLIC LIBRARY NEW YORK APR 20 1931

אלעקסאנדרא טאלסטאי ווערט אריינגעלאזן קיין קאנאדע

אטאווא, אפר. 23.— פריילן אלעקסאנדרא טאלסטאי, טאכטער פון לעוו טאלסטאי, וועט דערלויבט ווערן צו באזוכן קאנאדע, בתנאי אז זי זאל האנדלען אין אנקלאנג מיט די קאנאדער געזעצן, — האט אימיגראציע מיניסטער נארדא; דערקלערט אין הויז אין ענטפער אויף אן אנפראגע.

דזש. ס. וואודסוואירט, ארבעטער דעפּוטאט פון ווייניפּעג, האט געצויגן די אויפמערקזאמקייט פון׳ם מיניסטער צו א שטיק נייעס אין די קאנאדער צייטונגען; אז פריילן טאלסטאי איז ניט דערלויבט געווארן אריינצוקומען קיין קאנאדע.

חזן גרונלאנד אין אשכנזי שול

דער באוואוסטער חזן דוד גרונלאנד וועט דאוונען מארגן קבלת שבת און שבת אינדערפרי אין אשכנזי שול, מיט א כאר. זונטאג אוונט וועט ער ציילן ספירה און וועט געבן א קאנצערט. מער איינלחיי־טען וועלן פארעפנטלאכט ווערן אין אנאנס מארגן אין ד. א. וו.

פאספארטן סיסטעם פאר דעקלאסירטע פארערט סאוועטישע צייטונג

„איזוועסטיא״ באקלאגט זיך אז דעקלאסירטע פארן אוועק וואו מען קאן זיי ניט און גייען דארטן ארויס אין די פראפעסיא־נעלע פאראינגען

(ספּעציעלע טעלעגראמע צו „דאס אידישע וואכרט״ פון „איטא״)

מאסקווע, אפר. 23 (איטא).— א פאס־פארטן סיסטעם פאר די דעקלאסירטע פון אלע לאנד און נאציאנאליטעטן אין סאוועטן פארבאנד, ענלאך צו דעם פלאן פון דעניסטראציע פון פרעמדערבאנען וואס איז לעצטן יאר פארגשלאגן געווארן אין די פאראייניקטע שטאטן, — ווערט געפארערט היינט פון דער „איז־וועסטיא״, אפיציעלער ארגאן פון דער סאוועט רעגירונג. דער פארשלאג, ווערט פארשטאנען, וועט איצט ערנסט פאר־הנדלט ווערן פון דער סאוועטישער פרעסע.

ווי די „איזוועסטיא״ באהויפּטעט, איז אזא פאספארטן סיסטעם נויטיק, ווייל א א סך דעקלאסירטע, ווי עס ווייזן זיך ארויס, פארלאזן שטעטלאך וואו זיי פער־פארטן פון דער דעקלאסירטע פון וואו מען וויים זייער ניט־פראָלעטארישן אפשטאם. זיי פאָרן אוועק אין פרעמדע פלעצער וואו זיי ארדענען זיך אין אין זיי שלאגן זיך־דורך אין די פראפעסיאנעלע פאר־איינען.

קאנפערענץ פון ציוניסטישער פרויען ארגאניזאציע

לאנדאן, אפר. 23 (איטא).— די הויפּט קוואדרטיר פון דער אינטערנאציאנאלער ציוניסטישער פרויען ארגאניזאציע „ווי־זא״ אנאנסירט, אז די זעקסטע צוויי־יאריקע קאנפערענץ פון דער ארגאניזא־ציע וועט אפגעהאלטן ווערן אין באזעל, שוויצאריע. דעם קומענדיקן יוני 28טן.

נייע אנטיסעמיטישע פראפא־גאנדע אין באַרשא

בוקארעסט, אפר. 23 (איטא).— א באנייטע אנטיסעמיטישע אגיטאציע האט זיך אנגעפאנגען אין דער געפאנגענער שטאט באַרשא, וואס איז לעצטן זומער פארברענט געווארן פון אנטיסעמיטן. פלאקאטן זיינען אויסגעהאנגען געווארן וואס פארערן אויף די אידן צו פארלאזן גלייך די שטאט, סטראשענדיק זיי אויסצוטרייבן מיט גוואלד אויב זיי וועלן ניט גיין פרייוויליק.

די אידן זיינען שטארק באאומרואיקט פון די פלאקאטן, אבער די רעגירונג צו וועלכער מען האט זיך צגווענדעט נאך שוין האט צוגעזאגט אונטערצוזוכן די אגיטאציע.

—(::)—

אומרוען אין הערדינגלי געפענגעניש איינגע־שטילט

אין פארלויף פון דיי לעצטע פאר טעג זיינען פארגעקומען אומרוען צווישן די ארעסטאנטן אין דער טורמע אין הערדינג־לי, צוליב דעם וואס עטלעכע אגיטא־טארס האבן געפּרואווט אויפהעצן די אי־בער פיר הונדערט ארעסטאנטן, אז זיי זאלן פאדערן בעסערע שפּייז אין טאבאק צו רויכערן. און איצט זיצן אביבער א האלבן טוצן אגיטאטארס איינגעשפארט יעדער אין א באזונדערער צעל, און זיי־ער „ריעטע״ אין דערווייל ברויט און וואַ־סער.

דער טראבל האט זיך אנגעפאנגען פאר די לעצטע צוויי אדער דריי טעג, און האט דערגרייכט דעם העכסטן פונקט דינסטאג, ווען איינער פון די בונטאוו־שטשיקעס האט ארויסגעוואָרפן צוויי אדער דריי שטיקלאך זייף אין דעם זופּ וואס איז צוגעגרייט געווארן פאר דעם אוונט מאלצייט, אבער די באאמטע פון דער טורמע האבן געפאקט דעם מאן איידער דער זופּ איז סערווירט געווארן.

ווי אטארני דזשענעראל מערדזשאר דערקלערט, האבן די אומרוען ניט גע־טראגן קיין שום ערנסטן כאראקטער, און איצט איז שוין אלץ אין אדרענונג.

—(::)—

ריכטער סטראשעט מיט שווערע שטראפן פאר האלטן סלאט מאשינען

צו האלטן א סלאט מאשין אין לאקא־לע ביזנעס פלעצער, איז אן עקסטרעם גע־פערלאכע פראקטיק, מאגיסטראט ר. ב. גרעהעם האט נעכטן אין פאליציי גע־ריכט נעגעבן צו צוויי יאר סוספּענדירטן אורטייל צו קאנארד ה. שאפירא, פון 445 פארטעדזש עוועניו און אייזיק נעלער, 628 מיין סטריט. אין ביידע פאלן האט דאס געריכט באפוילן צו קאנפיסקירן די מאשינען.

מר. שאפירא, וועלכער איז אנגעקלאגט געווארן פאר האלטן א „ניימינג״ הויז האט זיך דערקלערט שולדיק אין מר. גע־לער האט געזאגט, אז ער איז בלויז דער פארוואלטער פון דעם פלאץ, און ער האט זיך דערקלערט ניט שולדיק.

דער מאגיסטראט האט אבער געזאגט, אז אלס פארוואלטער, איז ער פאראנט־וואָרטלאך פאר דער האנדלונג פון זיינע אנגעשטעלטע.

—(::)—

הונדערטער פארבייבן היימ־לאָז נאך שריפה אין רומענישן שטעטל

בוקארעסט, אפריל 23. — 104 היימען זיינען פארניכטעט געווארן פון א שריפה אין׳ם שטעטל אקנע, מורעשער קרייז, אין טראנסילוואניע. עטלאכע הונדערט מענשן זיינען געבליבן היימלאז.

פארסערס פארשטייער פארלאנגען רעגירונגס אויפזיכט איבער תבואה ספּעקולאציעס אויף דער בערזע

ספּעקולאציעס קאנען זיין גוצלאך פאר עלעוואטאר איינטימער, תבואה סוחרים און באנקירן, אבער ניט פאר פארמער

אז די פערעראלע רעגירונג זאל האבן אן אויפזיכט איבער דער תבואה ברעזע אין וויניפּעג, עגלאך צום סיסטעם איינ־געפירט אין די פאראייניקטע שטאטן, אין געווען דער וואונש אויסגערדיקט נעכטן ביי דער לעצטער יזצונג פון דער סטעפּ־קאמיטיע, פון א. דזש. מעקפעיל, פרעזי־דענט פון דער פארקויף אגענטור פונם ווייץ פול, און פון וו. דזש. וואדד, פרע־זידענט פון די יונייטער פארמערס פון קאנאדע.

מר. מעקפעיל האט ערזת געזאגט, אז די פארמערס פילן, אז דער איצטיקער סיסטעם פון „פּויטשורס״ ספּעקולאציע איז ניט גינסטיק פאר זיי, כאטש, זיי האבן ניט קיין צוטרוי צו די פאקטן וואס זאלן באשטעטיגן זייער פארדאכט.

״די תבואה סוחרים, די מילנערס און די באנקירן האבן אויף דעם פארהער אויסגעדריקט זייער מיינונג, אז דער איצ־טיקער פּויטשורס סיסטעם איז נוצלאך, — האט מר. מעקפעיל געזאגט, — ״פאר זיי איז טאקע דער דאזיקער סיסטעם נוצלאך אין איך וויל דאס ניט אפּלייַ־קענען. אבער פאר דעם פּראדוצירער, וואס איז אויף א וויכטיקע פּרעזאן אינם ביזלה, ניט דער דאזיקער סיסטעם ניט קיין זיכערקייט, ווי מיר ווייזן זיך אויס״.

אויף אנפראגעס פונם פּראדוצירער האט מר. מעקפעיל דערקלערט, אז ער פאר־טרעט 84 טויזנט סאסקאטשעוואנער פארמערס, און ער גלויבט, אז זיי אלע זיינען איינשטימיג מיט אים און דער דאזיקער פראגע.

די קאמיסיע איז לעצטן אוונט אפגע־פאָרן קיין מינעאפּאָליס, איר ארבעט אין קאנאדע איז שוין פארענדיקט געווארן.

פארסערס פארשטייער פארלאנגען רעגירונגס אויפזיכט איבער תבואה ספּעקולאציעס אויף דער בערזע

ספּעקולאציעס קאנען זיין גוצלאך פאר עלעוואטאר איינטימער, תבואה סוחרים און באנקירן, אבער ניט פאר פארמער

אז די פערעראלע רעגירונג זאל האבן אן אויפזיכט איבער דער תבואה ברעזע אין וויניפּעג, עגלאך צום סיסטעם איינ־געפירט אין די פאראייניקטע שטאטן, אין געווען דער וואונש אויסגעדריקט נעכטן ביי דער לעצטער יזצונג פון דער סטעפּ־קאמיטיע, פון א. דזש. מעקפעיל, פּרעזי־דענט פון דער פארקויף אגענטור פונם ווייץ פול, און פון וו. דזש. וואדד, פרע־זידענט פון די יונייטער פארמערס פון קאנאדע.

מר. מעקפעיל האט ערזת געזאגט, אז די פארמערס פילן, אז דער איצטיקער סיסטעם פון „פּויטשורס״ ספּעקולאציע איז ניט גינסטיק פאר זיי, כאטש, זיי האבן ניט קיין צוטרוי צו די פאקטן וואס זאלן באשטעטיגן זייער פארדאכט.

״די תבואה סוחרים, די מילנערס און די באנקירן האבן אויף דעם פארהער אויסגעדריקט זייער מיינונג, אז דער איצ־טיקער פּויטשורס סיסטעם איז נוצלאך, — האט מר. מעקפעיל געזאגט, — ״פאר זיי איז טאקע דער דאזיקער סיסטעם איינ־נוצלאך אין איך וויל דאס ניט אפּלייַ־קענען. אבער פאר דעם פּראדוצירער, וואס איז אויף א וויכטיקע פּרעזאן אינם ביזלה, ניט דער דאזיקער סיסטעם ניט קיין זיכערקייט, ווי מיר ווייזן זיך אויס״.

אויף אנפראגעס פונם פּראדוצירער האט מר. מעקפעיל דערקלערט, אז ער פאר־טרעט 84 טויזנט סאסקאטשעוואנער פארמערס, און ער גלויבט, אז זיי אלע זיינען איינשטימיג מיט אים און דער דאזיקער פראגע.

די קאמיסיע איז לעצטן אוונט אפגע־פאָרן קיין מינעאפּאָליס, איר ארבעט אין קאנאדע איז שוין פארענדיקט געווארן.

פלאן פון דזשייקאב דע האאזעם טור איבער דער וועסט אנגעצייכנט

די מיטגלידער פון ציון קאונסיל און פון הרסה קאונסיל דא אין שטאט־מאכן פארבאריטונגען אויף אויפצונעמען דעם חשב׳ן נאסט פון דער ציוניסטישער אר־גאניזאציע דזשייקאב דע האאז, וועלכער קומט אויף א טור איבער דער וועסט צוזאמען מיט זיין פרוי.

א באנקעט לכבוד דע האאז וועט דורכ־געפירט ווערן אין ראיאל אלעקסאנדרא האטעל זונטאג אוונט, מאי דריטן. מרס. דע האאז וועט זיין דער נאסט פון די וויניפּעגער הרסה טשאפּטערס ביי א טיי אין ציון זאל מאנטאג ביינאַכט, מאי 4טן.

מאנטאג אוונט, מאי 4טן, וועט מר. דע האאז אדרעסירן א מאסן־פארזאמלונג אין ציון זאל.

פון דאנען וועט מר. דעראאז אפּפאָרן אויף זיין טור איבער דער וועסט אין די אינטערעסן פון׳ם פאראייניקטן פאלק־טיצער קאמפּיין, און ער וועט באזוכן די פאלגנדיקע פונקטן:

בערנדאן, מאי 5טן; עסטעוואן, מאי 6טן; דערשיינע, מאי 7 ביז 9; סאסקא־טון, מאי 10 — 11; קעמסאק, מאי 12; יאָרקטאן, מאי 13; עדמאנטאן, מאי 14 — 17; קאלגערי, מאי 18 — 20; וואנקאווער, מאי 21 — 25; און וויק־טאריא, מאי 25טן.

אלע לאקאלע קאמיטעטן זיינען גע־בעטן צו מאכן די נויטיקע פארבאריי־טונגען.

רעפּובליקאנישע רעגירונג פון שפּא־ניע באזארגט פונ׳ם וואוקס פון דער קאמוניסטישער באוועגונג אין לאנד

מאדריד, אפריל 23. — די נייע שפּאַ־נישע רעפּובליקאנישע רעגירונג איז שטארק באזארגט איבער דעם וואוקס פון דער קאמוניסטישער באוועגונג אין לאנד. די קאמוניסטן באקעמפן די רעפּובליק ניט ווייניקער ווי די מאנארכיע, און זיי שטרעבן צו גרינדן א סאוועטישן רעזולט אין שפּאניע, עגלאך צום רוסישן.

די רעגירונג, וועלכע איז ערשט געווען איין וואָך אין מאכט, האט אויך א סך אנדערע זארגן. די ארמיי איז איינע פון אירע זארגן, — זי וואלט געוואלט פאר־קלענערן די גרויסע ארמיי פון לאנד, אבער זי האט מורא, אז די ארויסגעוואר־פענע אפּיצערן זאלן דאן ניט צושטיין צו די מאנארכיסטן.

ניט ווייניק איז די רעגירונג אויף באַ־זארגט איבער די קומענדיקע וואלן צו דער נאציאנאלער פארזאמלונג, וואס דאר־פען דורכגעפירט ווערן אין מאי. די רע־גירונג האט מורא, אז די צעשפּליטערונג צווישן די ארבעטער פארטייען זאל ניט פירן צו א זיג פון די מאנארכיסטן אין די וואלן, און די רעפּובליקאנער פארטען

אנטיסעמיטיזם ווערט שוואכער אין אונגארן, זאגט פרעמיער בעטלען

באציאונגען צווישן אידן און קריסטן אן ערך די זעלבע וואס פאר דער מלחמה. — גומערוס קלאגט פארמילדערט, זאגט דער פרעמיער

(ספּעציעלע טעלעגראמע צו „דאס אידישע וואכרט״ פון „איטא״)

בודאפּעסט, אפר. 23 (איטא).— די אידישע לאגע אין אונגארן איז איצט מער אדער וויניקער נארמאל, — האט פרעמיער בעטלען דערקלערט אויפמעמע־דיק ביי זיך דעם פארזיצאלטונגס דירעק־טאר פון דער איר. טעל. אגענטור, ה׳ דזשייקאב לאנדרו, ווען דער לעצטער האט ביי אים געפרעגט ווי די אידישע לאגע האט זיך אנטוויקלט פאר די לעצטע צען יאר, וואס ער, גראף בעטלען, איז געווען פרעמיער.

די באציאונגען צווישן די אידן און די קריסטן אין לאנד זיינען איצט אן ערך די זעלבע, ווי זיי זיינען געווען פאר דער מלחמה, דאס איז, גומערוס, — האט פרעמיער בעטלען דערקלערט אויפמעמע־דיק ביי זיך דעם פארזיצאלטונגס דירעק־טאר פון דער איר. טעל. אגענטור, ה׳ דזשייקאב לאנדרו, ווען דער לעצטער האט ביי אים געפרעגט ווי די אידישע לאגע האט זיך אנטוויקלט פאר די לעצטע צען יאר, וואס ער, גראף בעטלען, איז געווען פרעמיער.

—(::)—

מזל טוב

א זון געבארן צו מר. מרס. נ. פּיל־טשער פון מוסאמין, סאסק., מוטער און קינד אין וויניפּעג דזשענעראל האספּיטאל אין גוטן צושטאנד.

אפענע בני־ברית פאר־זאמלונג קומענדיקן מאנטאג

רעוו. דזש. ריטשטאנד קרייג

לויט דער פּראגראם וואס איז צוגע־גרייט געווארן פון די בני ברית פאר זיי־ער פארזאמלונג פון מאנטאג, 27טן אפּ־ריל, 8.30 אוונט, אין ראיאל אלעקסאנ־דרא האטעל, וועט דער אוונט זיין העכסטן אינטערעסאנט און איינדרוקספול.

ערשטנס, וועט דער אוונט טראגן א גאנץ נייעס כאראקטער: ער וועט זיין געווידמעט צו די „פעסט פרעזידענטס״, דאס איז, אלע אלטע פרעזידענטן פון דער לאדזש. וועלכע געפינען זיך אין ווייניפּעג, וועלן זיין צו גאסט ביי דער לאדזש. און׳ס איז ניט אויסגעשלאסן, אז אייניקע פון זיי וועלן אויסגעזאגט צו ווערן גנהייט צו זאגן עטוואס וועגן זיינע דער־פארונגען און ערינערונגען. צווייטנס, וועט דער ערן־גאסט איינגעשפארט ווערן אין א באזונדערער צעל, און זיי־ער רעדנער מענש, וועלכער וועט דיי־רען וועגן „מיין לעבנס פילאזאפיע״.

עס וועט דורכגעפירט ווערן א צערע־מאָניע פון „אינישיאיישן״ אזן ארום 15 קאנדידאטן; וועלן איינגעשוואוירן ווערן. אויף האט מען צוגעגרייט א שיינע מוזי־קאלישע פּראגראם, אין וועלכער וועלן זיך באטייליקן: מרס. א. וויינער, מיס עטל שווארץ, מרס. שווארץ און מר. א. דעיל.

6 אזייגער דעם זעלבן אוונט, פאר דער אלגעמיינער פארזאמלונג, וועלן די „פעסט־פרעזידענטס״ זיין די נעסט פון דער עקזעקוטיוון פון דער לאדזש, אויף א „דינער״ אין ראיאל אלעקסאנדרא האָ־טעל.

—(::)—

„רוט סניידער קיים״ איז קווינס טעאטער

״די רוט סניידער קיים״, דראמאטי־זירט פון יעקב קאהען (בערלין) וועט גע־שפּילט ווערן פרייטאג און שבת אוונט אין קווינס טעאטער, מיטן אנטייל פון דעם גאנצן פערסאנאל.

עס איז וואהרשיינלאך אלעמען באַ־קאנט, אז רוט סניידער, אן אמעריקאנער פרוי, האט צוזאמען מיט איר געליבטן דזשאך גרעי דערמארדעט איר מאן מיט א האמער, כדי זיי זאלן קאנען לעבן פריי אין איינקאסירן א גרויסע סומע געלט, אינשורענס. וואס איר מאן האט גע־טראגן. דער רעזולטאט איז געווען אז רוט סניידער מיט איר געליבטן האבן באצאלט מיט זייערע לעבנס אויפן ״עלעק־טריק טשער״.

כדי צו געבן אלעמען א געלעגנהייט צו זעען די דאזיקע פּראָשעדור, וועט פרייטאג אוונט אין שבת געשפּילט ווערן דאמען פריי, אדער צוויי פּערזאן וועלן קאנען אריין אין טעאטער פאר דעם פּרייז פון איין בי־לעט.

—(::)—

נאך א אידישע מיידל געווינט ערשטן פּריז

קלאָרא קאפּפלאן, טאכטער פון מר. און מרס. ל. קאפּלאן, 641 פלאָרא עוועניו, האט מאנטאג געוואונען דעם ערשטן פּריז אין פּיאנאָ סאָלאָ קאנקורס (פּריי־מערי), אין דעם מאניטאָבאָ מוזיקאלישן פייערונג קאנקורס, אין פּלעיהאוז טעאַ־טער.

פּאראייניקטע שטאטן אנערקענען שפּאנישע רעפּובליק

מאדריד, אפר. 23.— א גוטן איינ־דרוק האט דאָ געמאכט אין די רעגירונגס קרייזן די מעלדונג, אז די פּאראייניקטע שטאטן האבן אנערקענט די נייע שפּאַ־נישע רעפּובליקאנישע רעגירונג. די אלגע־מיינע באפעלקערונג איז אויך זייער צור־פרידן מיט דער ידיעה.

אין א היגער רעפּובליקאנישער ציי־טונג איז פריער געווען אן אנצוהערעניש, אז דער אמעריקאנער אמבאסאדאר אין מאדריד, מר. לאקלין, איז ניט פריינט־לאך צו דער רעפּובליק. דער פּראָוויזו־אנעלער פּרעזידענט, אלקאלא זאמאָרא, האט איצט געבעטן אלע צייטונגען צו זיין פארזיכטיק ניט צו שאפן קיין אנגעצוי־נענע באציאונגען צווישן דער שפּאנישער רעפּובליק און די פריינטלאכע עפלקער.

—(::)—

אפענע בני־ברית פאר־זאמלונג קומענדיקן מאנטאג

רעוו. דזש. ריטשטאנד קרייג

לויט דער פּראגראם וואס איז צוגע־גרייט געווארן פון די בני ברית פאר זיי־ער פארזאמלונג פון מאנטאג, 27טן אפּ־ריל, 8.30 אוונט, אין ראיאל אלעקסאנ־דרא האטעל, וועט דער אוונט זיין העכסטן אינטערעסאנט און איינדרוקספול.

ערשטנס, וועט דער אוונט טראגן א גאנץ נייעס כאראקטער: ער וועט זיין געווידמעט צו די „פעסט פרעזידענטס״, דאס איז, אלע אלטע פרעזידענטן פון דער לאדזש. וועלכע געפינען זיך אין ווייניפּעג, וועלן זיין צו גאסט ביי דער לאדזש. און׳ס איז ניט אויסגעשלאסן, אז אייניקע פון זיי וועלן אויסגעזאגט צו ווערן גנהייט צו זאגן עטוואס וועגן זיינע דער־פארונגען און ערינערונגען. צווייטנס, וועט דער ערן־גאסט איינגעשפארט ווערן אין א באזונדערער צעל, און זיי־ער רעדנער מענש, וועלכער וועט דיי־רען וועגן „מיין לעבנס פילאזאפיע״.

עס וועט דורכגעפירט ווערן א צערע־מאָניע פון „אינישיאיישן״ אזן ארום 15 קאנדידאטן; וועלן איינגעשוואוירן ווערן. אויף האט מען צוגעגרייט א שיינע מוזי־קאלישע פּראָגראם, אין וועלכער וועלן זיך באטייליקן: מרס. א. וויינער, מיס עטל שווארץ, מרס. שווארץ און מר. א. דעיל.

6 אזייגער דעם זעלבן אוונט, פאר דער אלגעמיינער פארזאמלונג, וועלן די „פעסט־פרעזידענטס״ זיין די נעסט פון דער עקזעקוטיוון פון דער לאדזש, אויף א „דינער״ אין ראיאל אלעקסאנדרא האָ־טעל.

—(::)—

„רוט סניידער קיים״ איז קווינס טעאטער

״די רוט סניידער קיים״, דראמאטי־זירט פון יעקב קאהען (בערלין) וועט גע־שפּילט ווערן פרייטאג און שבת אוונט אין קווינס טעאטער, מיטן אנטייל פון דעם גאנצן פערסאנאל.

עס איז וואהרשיינלאך אלעמען באַ־קאנט, אז רוט סניידער, אן אמעריקאנער פרוי, האט צוזאמען מיט איר געליבטן דזשאך גרעי דערמארדעט איר מאן מיט א האמער, כדי זיי זאלן קאנען לעבן פריי אין איינקאסירן א גרויסע סומע געלט, אינשורענס, וואס איר מאן האט גע־טראגן. דער רעזולטאט איז געווען אז רוט סניידער מיט איר געליבטן האבן באצאלט מיט זייערע לעבנס אויפן ״עלעק־טריק טשער״.

כדי צו געבן אלעמען א געלעגנהייט צו זעען די דאזיקע פּראָשעדור, וועט פרייטאג אוונט אין שבת געשפּילט ווערן דאמען פריי, אדער צוויי פּערזאן וועלן קאנען אריין אין טעאטער פאר דעם פּרייז פון איין בי־לעט.

—(::)—

נאך א אידישע מיידל געווינט ערשטן פּריז

קלאָרא קאפּפלאן, טאכטער פון מר. און מרס. ל. קאפּלאן, 641 פלאָרא עוועניו, האט מאנטאג געוואונען דעם ערשטן פּריז אין פּיאנאָ סאָלאָ קאנקורס (פּריי־מערי), אין דעם מאניטאָבאָ מוזיקאלישן פייערונג קאנקורס, אין פּלעיהאוז טעאַ־טער.

אנטיסעמיטיזם ווערט שוואכער אין אונגארן, זאגט פרעמיער בעטלען

באציאונגען צווישן אידן און קריסטן אן ערך די זעלבע וואס פאר דער מלחמה. — גומערוס קלאגט פארמילדערט, זאגט דער פרעמיער

(ספּעציעלע טעלעגראמע צו „דאס אידישע וואכרט״ פון „איטא״)

בודאפּעסט, אפר. 23 (איטא).— די אידישע לאגע אין אונגארן איז איצט מער אדער וויניקער נארמאל, — האט פרעמיער בעטלען דערקלערט אויפמעמע־דיק ביי זיך דעם פארזיצאלטונגס דירעק־טאר פון דער איר. טעל. אגענטור, ה׳ דזשייקאב לאנדרו, ווען דער לעצטער האט ביי אים געפרעגט ווי די אידישע לאגע האט זיך אנטוויקלט פאר די לעצטע צען יאר, וואס ער, גראף בעטלען, איז געווען פרעמיער.

די באציאונגען צווישן די אידן און די קריסטן אין לאנד זיינען איצט אן ערך די זעלבע, ווי זיי זיינען געווען פאר דער מלחמה, דאס איז, גומערוס

THE ISRAELITE PRESS The only Jewish Newspaper in Western Canada.

אידישע וואָרט

Office and Place of Business: New Israelite Press Bldg., 165 Selkirk Ave. East
Published daily except Saturday and Sunday
ENTERED AS SECOND-CLASS MAIL MATTER AT OTTAWA
Subscription: $6.00 per year
Established 1910 Phones: 55 409—52 213
Winnipeg — Manitoba

די דעפּאָרטאַציע פון בריטישע איינגעוואַנדערטע

איינגעוואַנדערטע פון גרויס בריטאַניע האָבן דאָ וויכטיקע בירגער־שאַפט פּריווילעגיעס אין פאַרגלייך מיט די איינגעוואַנדערטע פון אַנדערע לענדער. בעת די לעצטע מוזן וואוינען פינף יאָר אין לאַנד איידער זיי קאָנען ווערן בירגער און קריגן אַרויס בירגער פּאַפּירן, ווערן בריטישע איינגע־וואַנדערטע אויטאָמאַטיש בירגער פון לאַנד און האָבן שטימרעכט נאָך אַ קורצער צייט וואָס זיי וואוינען אין לאַנד און זיי דאַרפן זיך איינגאַנצן ניט ווענדן נאָך קיין בירגער פּאַפּירן.

אָבער אָט די וויכטיקע פּריווילעגיע אַרבעט ניט אַלעמאָל לטובת דעם בריטישן אימיגראַנט. אייב זיי אַ בריטישער בירגער, קריגט ער דאָ באַלד זיי ער קומט אַהער אַן קאַנאַדער בירגער־רעכט, ווערט ער אָבער אַלץ באַטראַכט זיין גאַנצן לעבן זיי אַ בריטישער, און ניט קיין קאַנאַדער בירגער.

אָט די אַנערקענונג דריקט זיך אויס אין דעם, אַז אויב ער באַגייט אַ וועלכן ס'איז פאַרברעכן אָדער אַ האַנדלונג פאַר וועלכער עס קומט לויט די קאַנאַדער אימיגראַציע געזעצן אים צו דעפּאָרטירן, קאָן ער דעפּאָרטירט ווערן אפילו נאָכדעם ווי ער האָט אָפּגעוואוינט צוויצייט יאָר אין לאַנד. דאָס זעלבע איז מיט אַ בריטישן אימיגראַנט וואָס ווערט געפונען קראַנק אויף אַן אומבאַזיילבאַרער קראַנקהייט אָדער ער פאַלט צו לאַסט אויף דער אַלגעמיינער באַפעלקערונג, קאָן ער דעפּאָרטירט ווערן, ווי לאַנג ער זאָל ניט האָבן אָפּגעוואוינט אין לאַנד.

דאָס שטעלט דעם בריטישן אימיגראַנט אַוועק אין אַן ערגערער לאַ־גע, ווי דעם איינגעוואַנדערטן פון אַנדערע, ניט־בריטישע לענדער. דער לעצטער, נאָכדעם ווי ער האָט אָפּגעוואוינט פינף יאָר אין לאַנד און האָט באַ־קומען זיינע בירגערפּאַפּירן, קאָן שוין אין קיין פאַל ניט דעפּאָרטירט ווע־רען. סיידן עס זאָל זיך אַרויסצייגן, אַז ער האָט זיינע בירגערפּאַפּירן גע־קראָגן דורך אומלעגאַלע מיטלען און מען קאָן זיי בטל מאַכן.

עס קומט אַזוי אויס, אַז בריטישע איינגעוואַנדערטע ווערן אפשר מער דעפּאָרטירט פון קאַנאַדע, ווי ניט־בריטישע. באַזונדערס איז די צאָל דעפּאָרטירטע קיין ענגלאַנד געוואָרן גרויס לעצטנס צוליב דער אַרבעטסלאָ־זיקייט וואָס צווינגט אַ סך פון זיי אָנצוקומען נאָך געזעלשאַפטלאַכער שטי־צע, די פּראָווינצן, וואָס פאַרוואַלטן מיט דער אויסטיילונג פון דער שטיצע, פאַרבויגן זייער בריטישן פאַטריאָטיזם אין אַזעלכע פאַלן און פאַרלאַנגען פון דעם פעדעראַלן אימיגראַציע דעפּאַרטמענט מען זאָל זיי דעפּאָרטירן, כדי איינצושפּאָרן זיי די הוצאות פון אויסהאַלטן זיי.

עס זיינען דערביי באַגאַנגען געוואָרן אַ חיבש ביסל הימלשרייענדי־קע עולות. בריטישע איינגעוואַנדערטע פאַמיליעס, וואָס האָבן דאָ גע־וואוינט יאָרן לאַנג און האָבן שווער געאַרבעט אויף זייער שטיקל ברויט, זיינען דעפּאָרטירט געוואָרן בלויז דערפאַר, וואָס זיי קאָנען איצט קיין אַר־בעט ניט קריגן און מוזן אָנקומען נאָך געזעלשאַפטלאַכער שטיצע.

יעדע פּאַרטיע דעפּאָרטירטע וואָס קומט אָן קיין ענגלאַנד פון קאַ־נאַדע רופט דאָרטן אַרויס אַ נאַטירלאַכן געפיל פון פּראָטעסט. אָבער די בריטישע רעגירונג קאָן גאָרנישט ניט טאָן וועגן דעם: זי קאָן ניט דיק־טירן קאַנאַדע ווי צו האַנדלען מיט איר באַפעלקערונג.

ווי מאָדנע דאָס זאָל ניט אויסזען, אָבער די בריטישע איינגעוואַנ־דערטע וואָלטן אין דער הינזיכט פון בירגערשאַפט אפשר געוואָלט דאָ אויסגלייכן זיך מיט די אַזוי־גערופענע "אויסלענדער", — און מיר מוזן צו־געבן, אַז אַן עולה ווערט דאָ טאַקע באַגאַנגען קענען זיי.

מען רעדט איצט אין אַטאַוואַ וועגן באַשטימען אַ געוויסע צאָל יאָרן פון וואוינונג דאָ אין לאַנד פאַר בריטישע איינגעוואַנדערטע, נאָך וועלכע זיי זאָלן מער ניט קאָנען דעפּאָרטירט ווערן. מיר דיינקען, אַז אַזאַ געזעץ וואָלט געווען יושר'דיק און אין פּלאַץ.

קליינע שאַנסן פאַרן קאָפּ שטייער

דער קאַמף פון דער אַרבעטער גרופּע אין דער פּראָווינציעלער לע־גיסלאַטור קעגן דערלייבן דער שטאָט וויניפּעג אַרויפצולייגן אַ קאָפּ־שטייער (פאָל טעקס) האָט קאָנטיק געבראַכט געוואוגשענע, פון זייער שטאַנד־פּונקט, רעזולטאַטן. כאָטש די לעגיסלאַטור האָט דעם ביל יאָ גוטגעהייסן, איז ער אָבער אַזוי מאַדיפיצירט געוואָרן, אַז ער איז אין זיין איצטיקער פאָרם קאָנטיק מער ניט אָננעמבאַר פאַר זיינע אָנהייגער אינ'ם וויניפּעגער סיטי קאָונסיל.

די מאָדיפיקאַציעס זיינען ווייטגייענדיקע. זיי באַגרענעצן דאָס רעכט פון דער שטאָט אַרויפצולייגן דעם שטייער אויף פּערזאָנען וואָס האָבן געוואוינט וויניקער ווי זעקס חדשים אין שטאָט. און באַשריינקען די שטראָף פאַר פּערזאָנען וואָס דאַרפן צאָלן דעם שטייער און מיידן אים אַרויפצוואַנג פון'ם שטייער.

דאָס פאַרקלענערט די שאַנסן פון וועלכער ס'איז באַדייטנדיקער הכנסה פון דעם דאָזיקן שטייער, פאַרגרעסערנדיק די אויסגאַבן פאַר זיין דורכפיר. אין דער אונטערשטער שורה קומט עס אַזוי אויס, אַז די הכנסות זאָלן זיין אַזוי קליין, אַז זיי זאָלן אפשר קוים דעקן די הוצאות פאַרן אַרויפצוואַנג שטייער.

וואָס איז אפשר נאָך וויכטיקער, איז די רעזולטאַציע געמאַכט אינם ביל. אַז יעדער דאָלער פון'ם "פאָל־טעקס" זאָל פאַרן שטייער וואָס ער צאָלט קריגן אַ שטים אין דער מוניציפּאַלער פאַרוואַלטונג. פונקט ווי יעדער אַנדער שטייער צאָלער אָדער באַלעבאָס פון אַ דירה. דאָס איז זיכער ניט צום האַרצן די אָנהייגער פון'ם "פאָל טעקס". און צוליב דעם אַליין וועלן איינינקע פון זיי זיכער אָפּזאָגן זיך פון דעם.

די לעגיסלאַטור האָט אָבער אָפּגעזאָגט דער שטאָט דאָס רעכט צו איינפירן וועלכע ס'איז אַנדערע נייע שטייערן, וואָס דער סיטי קאָונסיל האָט פאַרלאַנגט. ווען איצט דער סיטי קאָונסיל אָפּזאָגן זיך פון דער "מת־נה" פון דער לעגיסלאַטור, פון'ם "פאָל טעקס", און די שטאָט פאַרבלייבט אַזוי מיט אירע דרינגענדיקע פינאַנציעלע פּראָבלעמען.

ווי עס זעט אויס, איז די שטאָט פאַרוואַלטונג איצט להלוטין ניט געגניגט צו העכערן דעם לאַנד־באַזיץ שטייער, וואָס איז שוין אַזוי אויך געגנג הויך. דער איינציקער אויסוועג וועט דערפאַר בלייבן אַ הלואה צו דעקן די לויפנדיקע הוצאות, אָט די לעגיסלאַטור האָט דער שטאָט געגעבן די דערלויבעניש צו מאַכן אַזאַ הלואה.

עס איז ניט קיין גוטער מיטל, צו דעקן לויפנדיקע הוצאות דורך הלואות. אונטער די אומשטענדן איז דאָס אָבער דער בעסטער מיטל: ס'איז אַ שלעכט יאָר, און מען מוז אָנקומען צו דריינגנדיקע מיטלען. ציינען וועלן ווערן בעסער, ווען די שטאָט קאָנען לייכט באַצאָלן אירע חובות.

אַן אורטייל אַדער אַ פאַראורטייל?

דריטער און לעצטער אַרטיקל איבער דער לינקער זייט פון ענגלאַנד פּאָליטיק אין א"י

פון ז. קאַטלער (ירושלים)

נאָך אַ פּאָר פון פילע אַנדערע זייער באַלערנטע און עכט אינטערעסאַנטע שטעלן פון דר. א. גראַנאָווסקי'ס נייעם בוך — "לענד ענד דזשוויש רעקאָ־סטראַקשאָן אין פּאַלעסטיין" — און איר וועט שוין האָבן אַ פאַלשטענדיקן באַ־גריף דערפון, ווי אַזוי לאָרד פּעספילד'ס שליח — פאַרשער נאָך אַרץ־ישראל, סער דזשאָן ה. סימפּסאָן, האָט געשאַפן און באַגרינדעט די טרויעריק באַרימטע מסק־נה, אין זיין באַריכט, אַז אַרץ־ישראל האָט איצט קיין פּלאַץ פאַר אידישער איינוואַנדערונג און קאָלאָניזאַציע, און דע דיבער מוז מען זיי ביידע אָפּשטעלן.

וויסנדיק דעם "ווי אַזוי" וועט איר שוין פאַרשטיין אויף דעם "וואָרום", און איר וועט זיך שוין זעלבסט אָנשטויסן אין דעם ריכטיקן ענטפער אויף דער פאָל־נענדער פראַגע:

איז די אויבנדערמאַנטע מסקנה טאַקע דער אורטייל, וואָס סער סימפּסאָן האָט אין זיין באַריכט געמאַכט אויף דעם גרונד פון די פאַקטן און ציפערן, וועלכע ער האָט אויף שנעל געזאַמלט אין אַרץ־יש־ראָל, אָדער די אַיבערגעגעבענע אַנדערע פון דער אַראַבישער פּרעסע? אַז אַ פרעמדער, ווי אַזוי לאָרד פּעספילד'ס שליח דאָ אין אַרץ־ישראל, אַ פרעמדער אין אַ פרעמדן לאַנד, אַ פרעמדער אין אַ פרעמדן לאַנד, אַ פרעמדער אין אַ פרעמדן לאַנד

טרינקט
בעלס
דושינדושער אייל
ארענדוש
דריי
באשטעלט
א קויס
היינט
BELL BOTTLING CO. (באַראַדיצקי ברידער) PHONE 51 591

1 מאָג
נעדיינקס אז מיר קאָנען אייך געבן
באַדינונג אויב איר פאַרלאַנגט.
דריי קלינינג
אין אַלע אייערע אָדער פאַרבן
37 266, PERTH DYE WORKS LTD.

Robin Hood
FLOUR
מאַכט בעסערן
ברויט, קייקס און פייסטרי

ווייטיק פאַרשוואונדן מאַמענטאַל

אספּירין וועט אָפּשאַפן יעדן ווייטיק. קיין צווייפל וועגן דעם. איין טאַבלעט וועט עס איבערזייגן. שלינגט עס אַרונטער. דער ווייטיק איז אַוועק. הילף איז אַזוי אייגנטלעך פאַר ווי דאָס.

קיין שעלאַכט נאָכווירקונגען פון אַספּירין. עס דריקט קיין מאָג ניט דאָס האַרץ און איר דאַרפט קיינמאָל ניט צווייפלען צו נוצן דיזע טאַבלעטס.

אַזוי אַז עס איז נוצלאָז צו ליידן פון קאָפּוויטיק, צייטנווייטיק אָדער ניוראַלדזשיאַ. די ווייטיקן פון סקאַטיקאַ, לאַמבאַגאָ, רומאַטיזם אָדער נייוריטיס קאָן מען פאַרטרייבן פולשטענדיק און עטלאַכע מאָמענטן. פּערזאָנלישע ליידן ביי פרויען קאָנען אַוועקגעלאָסטשעט ווערן: די אומבאַקוועמלאַכקייט פון פאַרקילונגען קאָן מען אויסמיידן.

עכטע אַספּירין האָט אַן־דערע וויכטיקע נוצן — אַלע באַצייכנונגען פון די אויסגעפרוירטע קרענקלעכקייטן אין יעדער באַקס. יעדער טאַבלעט טראָגט דעם בייער דראָם. ניט אַכטונג אויף דעם נאָמען. אַספּירין אויף דער באַקס — יעדן מאָל ווען איר קויפט די דאַזיקע טאַבלעטס — און זייט געוויסערט.

די אידישע אויפבוי ארבעט אין ראטן פאַרבאַנד

(צו דער ערשט אָפּגעהאַלטענער איקאַר־קאָנפערענץ).

פון מ. קודין

אין דעם ניט פרייליכן בילד פונם איידישן לעבן איצט איבער גאַר דער וועלט, ווערט דאָס אידישע לעבן ניט נאָרמאַלער, נאָר פאַרקערט, די אידישן מאַסן־ווערן אומעטום אַרויסגעשטויסן פונם עקאָנאָמישן לעבן. ערטערווייז נעמט דאָס שוין אַן אַזאַ קאַטאַסטראָפאַלן כאַראַקטער — ווי "א מיליאָן אידן זיינען איבעריק", אין אין דער זעלבער צייט אַן רעש און פּובליסיטי, אַן דעקלאַראַציעס און הבטחות איז אין איין ווינקל פונם אידישן ישוב, אין ראַטן פאַרבאַנד, קומט פאַר אונזערע אויגן פאַר אַ גוואַלדיקע רעוואָלוצייע אינם אידישן לעבן. אַ רעוואָלוצייע וואָס גלייכט אויס און נאָרמאַליזירט דאָס אידישע לעבן, וועלכער איז פאַרקריפּלט געוואָרן אין משך פון פילע הונדערטער יאָרן.

א דאַנק אַ נאָנצער רייע היסטאָרישע פאַסיירונגען איז אין 1921, ווען די ראַטן מאַכט האָט ענטגילטיק באַקעמפט און אַרויסגעשטויסן פונם לאַנד אַלע קאָנטרעוואָלוציאָנערע אַרמייען, שוואַרצע כחות און פּאַראַם באַנדעס — וועלכע זיינען אָנגעשטיצט און אָנגעפירט געוואָרן פון דעם "ציוויליזירטן" מערב — האָט די ראַטן מאַכט געטראָפן דאָס אידישע לעבן אַ הורבן. אויסגעוואָרצלט פונם עקאָנאָמישן לעבן, דעקלאַסירט, פאַרארמט און פאַרצווייפלט. די ראַטן־מאַכט האָט דאַן באַלד אויפגענומען דאָס אידישע פּראָבלעם און האָט עס געמאַכט פאַר אַ איינצעלנער פּראָבלעם. באַרייטנדע כחות און מיטלען פון דעם דאָזיקן אַרמיען לאַנד, האָט די מאַכט געשטעלט אין דינסט אויף לייזן אַ דאַזיקע פּראָבלעם; דאָס פּראָבלעם פון געווינט מאַכן דאָס אידישע לעבן דורך פּרוקטיוויזירונג דאָס אויף אַלע געביטן פון דער פאָלקס ווירטשאַפט. צוויי וועגן האָט די מאַכט זיך אָנגעמערקט ווי אַרום צו פירן דעם אידישן אויפבוי.

אינדוסטריע. מלאכה, ראַטן אָנגעשטעלטע פון איין זייט און קאָלאָניזאַציע פון דער צווייטער זייט. פיל ענערגיע, מיטלען און אינערגעבנהייט אין אוועקגעגאַנגען געוואָרן אויף די ביידע וועגן און איצט, נאָך קליינע עטלאַכע יאָר אַרבעט האָבן מיר די רעזולטאַטן.

פאַר אונז לינט איצט אַן אָפּיציעלע סטאַטיסטיק ווי פון דריי מיליאָן אידן וועלכע זיינען פאַראַן אין ראַטן פאַרבאַנד ווערט אָנגעגעבן, זיינען פינף הונדערט טויזנט אין די פּראָפעסיאָנעלע פאַראייניגן, דאָס הייסט אין אַלע צווייגן פון דער שטאַט ווירטשאַפט און אינדוסטריע — ווי מינען, אייזנבן און ה. ג. אַריינגערעכנט. צוזאַמען מיט זייערע פאַמיליעס מאַכט דאָס אויס איבער איין טעלן וואָס זיי ווערן באַזאָרגט פון דער רעגירונג סיי מיט מאַטעריאַלן און סיי מיט אָפּטייל זייערע אויסגעאַרבעטע פּראָדוקטן. צוזאַמען מיט זייערע פאַמיליעס פון זייערע אויסגעאַרבעטע "איקאַר" פירט אַן זיין ארבעט פאַר בי־ראַ־בידזשאַן האָט אַן מיט דער הילף פון אַמעריקאַנער מאַשינען, מעטאַרן און טעכנישער הילף, וואָס עס האָט געגעבן אַחיון, האָט אַן ערשט אין אַ סך אויפגעטאָן אין דער באַויאונג פונם לאַנד. ער האָט געטאָן, און טוט זיך צו פאַרוואַנדלען אין אַ גרויסן אידישן צענטער.

איצט ווען דער קאַנטינגענט פאַר קאָלאָניזאַציע אין נאָך באַרייטנד, — אויף אַ גרויסע צאָל פון קוסטאַרן גייען ביס־לאַכוויינ איבער צו קאָלאָניזאַציע, — און דורך אויסיקע שטחים לאַנד פאַר קאָלאָניזאַציע איז אין אוקראַינע און אין קרים שוין כמעט ווי ניטאָ. האָט די ראַטן מאַכט מיט צוויי יאָר צוריק אָפּגעגעבן ביראַ־בידזשאַן, אַ גאַנץ גרויס און פריי לאַנד אין וויינטן מזרח פאַר אידישער קאָלאָניזאַציע מיט אַן אויסיקט צו שאַפן דאָרט אַ אידישע ראַטן רעפּובליק.

ניט קוקנדיק אויף די אומפאַרמיידלאַכע שווערקייטן, וועלכע באַגעגענען זיך ביים בויען אַ ניי לאַנד איז דאָך ווערן די שווערקייטן באַקעמפט און די אויפבוי אַרבעט ניט אַן מיט דערפאָלג. איצט זיינען שוין אין ביראַ־בידזשאַן פאַראַן דריי טויזנט אידן, וועלכע זיינען פאַרנומען דורך דעלפן אויפבויען, מיט דער הילף פון אַמעריקאַנער מאַשינען און מעטאַלן, אַ סאַציאַליסטישן מוסטער ישוב פון טויזנט אידישע משפחות. פאַר דער שטערונגען פון דער דרויסנדיקער אידישער שער וועלט.

אויך די אויסלענדישע אידישע פּרעסע, אַזוי גערופענע פירערן פון דעם "עם הכם ונבון", האָט זיך אין איר גרעסטער מערהייט באַלד אין אַנהויב געשטעלט פיינטלאַך צום איבערבויען פונם אידישן לעבן דאָרט. מיט אַלערליי דערלויבטע און אומדערלויבטע מיטלען האָט זי אָפּעראירט כדי צו שטערן, מינימאַליזירן און פאַרשרייבן דאָס וואָס עס קומט דאָרט פאָר. און נאָך איצט, שוין כמעט ביים פאַרענדיקן פונם אידישן איבערבוי דאָרט, זיינען די שפּאַלטן פון דער אַידישער פּרעסע אָפּן און פול פאַר אַלערליי נאַרישקייטן, "הבטחות" פון מיניסטאָרן, נאַרישקייטן, "הבטחות" פון מיניסטאָרן, און נאָך אַלץ כמעט אָדער לחלוטין פאַרשלאָסן פאַר דעם אָפּשפּיגלונג פונם אידישן אויפלעבן דאָרט.

די ראַטן מאַכט צוזאַמען מיט די אידישע קאָמוניסטישע טוער דאָרט האָבן זיך באַמיט צו פירן די אידישע קאָלאָניזאַציע אויף קאָנצענטרירטע שטחים לאַנד און אַ דאַנק אָט דער פּאָליטיק דרום קרים געוועלשאַפטלאַכע אידישע ראַיאָנען, וואו דער נאָנצער מלוכה אַפּאַראַט און מלוכה ענינים און אַנשטאַלטן ווערן געפירט לויטן אינאַהלט אין אידיש, לויט דער שפּראַך און מיט אַן אויסזיכט זיך צו פאַרוואַנדלען אין אַ גרויסן אידישן צענטער.

איצט ווען דער קאַנטינגענט פאַר קאָלאָניזאַציע אין נאָך באַרייטנד, — אויף אַ גרויסע צאָל פון קוסטאַרן גייען ביס־לאַכוויינ איבער צו קאָלאָניזאַציע, — און דורך אויסיקע שטחים לאַנד פאַר קאָלאָניזאַציע איז אין אוקראַינע און אין קרים שוין כמעט ווי ניטאָ. האָט די ראַטן מאַכט מיט צוויי יאָר צוריק אָפּגעגעבן ביראַ־בידזשאַן, אַ גאַנץ גרויס און פריי לאַנד אין וויינטן מזרח פאַר אידישער קאָלאָניזאַציע מיט אַן אויסיקט צו שאַפן דאָרט אַ אידישע ראַטן רעפּובליק.

ניט קוקנדיק אויף די אומפאַרמיידלאַכע שווערקייטן, וועלכע באַגעגענען זיך ביים בויען אַ ניי לאַנד איז דאָך ווערן די שווערקייטן באַקעמפט און די אויפבוי אַרבעט ניט אַן מיט דערפאָלג. איצט זיינען שוין אין ביראַ־בידזשאַן פאַראַן דריי טויזנט אידן, וועלכע זיינען פאַרנומען דורך דעלפן אויפבויען, מיט דער הילף פון אַמעריקאַנער מאַשינען און מעטאַלן, אַ סאָציאַליסטישן מוסטער ישוב פון טויזנט אידישע משפחות. פאַר דער אַמעריקאַנער אויפגאַבע רופט אַרויס אַ גרויסע אינטערעסירונג אין אַלע לענדער פון דער וועלט. אין אַלע לענדער זיינען אַרויס אַ גרויסע צאָל פון אַרבעטער־אָרגאַניזאַציעס, אַרבעטער־פאַרבאַנדן, אַרבעטער־פּרעסן, אַרבעטער־פּאַרטייען, אַלע מיט אַן אַנטוזיאַזם אויפגענומען דאָס אַמעריקאַנער אידישע אַרבעט אין ראַטן פאַרבאַנד. אין אַלע לענדער זיינען אַרויס אַ גרויסע צאָל פון אַרבעטער־אָרגאַניזאַציעס

ברודער מאָרד

העכסט אינטערעסאנטער און שפאנענדער ראָמאן

(פארטזעצונג)

— עס איז מיר שווער צו דערקלערן, עס איז אבער א פאקט. יעדעס פאלק לעבט אין די באדינגונגען און אין די פארמען פון געזעלשאפטלאכן לעבן, וועלכע די געשיכטע האט באשאפן פאר אים. ווער עס שטייט פון דער ווייטנס און באטראכט דאס פאלק רואיק און קאלטבלוטיק, דער וואונדערט זיך ווי אזוי עס לעבט אין אזעלכע מערקווירדיקע באדינגונגען. דאס פאלק אליין אבער פילט עס ניט.

— איך פארשטיי עס אבער ניט.

— לעבט דען ניט דער ארבעטער אין די גאלד און זילבער מינען, אין אויסער־געוויינלאכע אומשטענדן? און דאך פילט ער עס ניט. ער איז שוין אזוי געוואוינט צו זיין לאנג, אז ער וויל גאר ניט וויסן ווי אנדערע מענשן לעבן. אזוי לעבט דער נעגער אין אפריקע, דער עסקימאס אין גרינלאנד און אפילו דער רוסישער פויער אין רוסלאנד, דער פרעמדער, וועלכער קומט פון אן אנדער לעבן, ער באטראכט די פארהעלטעניש מיט שטוינונג און באַוואונדערונג.

— עס קען זיין, אז איר האט רעכט, מיט מערי, האט ווענדלאנד געענטפערט.

— עס איז אזוי, ה' ווענדלאנד, אמעריקע פירט זיך איר איינגעגעס לעבן, אויב נוט אדער שלעכט, איז אן אנדער פראגע. מיר זיינען שוין אבער געוואוינט דערצו און פרעגן ניט. מיר נעמען דאס אמערי־קאנער לעבן ווי עס איז, מיר האבן זיך שוין איינגעלעבט אזוי, דארום זאג איך אייך, אז עס איז מיר ניט קיין וואונדער, וואס א פראפעסאר גייט ארום ביי נאכט אין שיינקען מיט א רייכן און פריילאכן יונגנמאן. ווי קומט אבער דער פראפעסאר צום אלטן ארמסטראנג? דאס פארשטיי איך ניט, דאס איז פאר מיר א רעטעניש.

— ווען אין אמעריקע מעג זיך יעדער שוסטער רופן פראפעסאר און יעדער גראַ־בער יונג מעג ווערן א דאקטאר, איז דאך קיין וואונדער ניט וואס דער אלטער ארמסטראנג פירט זיך ארום מיט אזא פראפעסאר! האט ווענדלאנד דערקלערט.

— איך זע, אז איר קענט נאך ניט אמעריקע, ה' ווענדלאנד. מען דיינקט, אז אין אמעריקע זיינען אלע מענשן גלייך און דאס איז א גרויסער טעות. אין קיין לאנד אין דער וועלט זיינען די קלאסן ניט אזוי פארשיידן ווי אין אמעריקע. יעדער פאלקס קלאס פירט אין אמעריקע א באַ־זונדער לעבן. יעדער האט א באזונדערן באראקטער און לעבט נאנץ פאר זיך.

איינער קען זיך רופן פראפעסאר אדער דאקטאר און לעבן אין זיין שמוציקער וואסער. אזוי לאנג ווי ער ליגט אין דער בלאטע און זומפ פון זיין קלאס, מעג ער זיך רופן ווי ער וויל און וואס ער וויל, קוים הויבט ער אן ארויפצושווימען אין א העכערער ריינערער ספערע קרייז, קוים וויל ער איבערגיין אין א העכערן קלאס, דערקענט מען אים באלד און מען טרייבט אים צוריק אין זיין זומפ.

— וואס ווילט איר דערמיט זאגן?

— אז דער פראפעסאר האט געקענט גאנץ גוט שווימען צווישן די שיינקען פון באבא יאגאס און זיך רופן ווי ער האט געוואלט, קוים אבער איז ער אריינגע־שוואומען צו דעם קלאס אין וועלכן דער אלטער ארמסטראנג געפינט זיך, האט מען אים באלד גערארפט דערקענען און אים צוריקשטויסן.

ווענדלאנד האט זיך פארטראכט. ער האט דאך געוואוסט, ווער דער פראפעסאר איז און וואס ער איז. די פראגע איז אלזא געווען, צי זאל ער זאגן מיס מערי דעם נאנצן אמת אדער זאל ער נאך שווייגן א געוויסע צייט.

ער האט געטראכט א פאר מינוטן און האט זיך באטראכט אז עס איז נאך צו פרי צו זאגן איר אלעס.

— אלזא וואס דיינקט איר מיס מא־קארטי?

— איך דיינק, אז מען מוז וואַרענען דעם אלטן ארמסטראנג.

— און איך זאל אויף מיר נעמען די ראָל פון'ם נביא יונה, וועלכער האט גע־וואַרנט די שטאט נינוה?

— דאס דיינק איך.

— איך וועל עס אייך צוליב טאן, מיס מאקארטי, איך וועל טאן וואס איך וועל קענען אום צו וואַרענען דעם אלטן מאן.

— זייט אבער פארזיכטיק, האט מיס מערי געבעטן. איך וויל ניט, איר זאלט קריינקען דעם אלטן גוטן און ערלאכן מאן

— זייט זיכער, מיס מאקארטי, אז איך וועל עס אייך צוליב טאן, מיס מיס מערי, איך וועל טאן וואס איך וועל קענען אום צו וואַרענען דעם אלטן מאן.

— זייט אבער פארזיכטיק, האט מיס מערי, ה' ווענדלאנד. מען דיינקט, אז אין אמעריקע זיינען אלע מענשן גלייך און דאס איז א גרויסער טעות. אין קיין לאנד אין דער וועלט זיינען די קלאסן ניט אזוי פארשיידן ווי אין אמעריקע. יעדער פאלקס קלאס פירט אין אמעריקע א באַ־זונדער לעבן. יעדער האט א באזונדערן באראקטער און לעבט נאנץ פאר זיך.

איינער קען זיך רופן פראפעסאר אדער דאקטאר און לעבן אין זיין שמוציקער וואסער. אזוי לאנג ווי ער ליגט אין דער בלאטע און זומפ פון זיין קלאס, מעג ער זיך רופן ווי ער וויל און וואס ער וויל, קוים הויבט ער אן ארויפצושווימען אין א העכערער ריינערער ספערע קרייז, קוים וויל ער איבערגיין אין א העכערן קלאס, דערקענט מען אים באלד און מען טרייבט אים צוריק אין זיין זומפ.

— וואס ווילט איר דערמיט זאגן?

— אז דער פראפעסאר האט געקענט גאנץ גוט שווימען צווישן די שיינקען פון באבא יאגאס און זיך רופן ווי ער האט געוואלט, קוים אבער איז ער אריינגע־שוואומען צו דעם קלאס אין וועלכן דער אלטער ארמסטראנג געפינט זיך, האט מען אים באלד גערארפט דערקענען און אים צוריקשטויסן.

ווענדלאנד האט זיך פארטראכט. ער האט דאך געוואוסט, ווער דער פראפעסאר איז און וואס ער איז. די פראגע איז אלזא געווען, צי זאל ער זאגן מיס מערי דעם נאנצן אמת אדער זאל ער נאך שווייגן א געוויסע צייט.

ער האט געטראכט א פאר מינוטן און האט זיך באטראכט אז עס איז נאך צו פרי צו זאגן איר אלעס.

— אלזא וואס דיינקט איר מיס מא־קארטי?

— איך דיינק, אז מען מוז וואַרענען דעם אלטן ארמסטראנג.

— און איך זאל אויף מיר נעמען די ראָל פון'ם נביא יונה, וועלכער האט גע־וואַרנט די שטאט נינוה?

— דאס דיינק איך.

— איך וועל עס אייך צוליב טאן, מיס מאקארטי, איך וועל טאן וואס איך וועל קענען אום צו וואַרענען דעם אלטן מאן.

— זייט אבער פארזיכטיק, האט מיס מערי געבעטן. איך וויל ניט, איר זאלט קריינקען דעם אלטן גוטן און ערלאכן מאן

— זייט זיכער, מיס מאקארטי, אז איך וועל עס מעגען